

VĂN HOÁ TÂM LINH CỦA NGƯỜI H'MÔNG Ở VIỆT NAM: TRUYỀN THỐNG VÀ HIỆN TẠI*

TRẦN MINH HẰNG

Việt Nam cũng như nhiều quốc gia khác, người H'mông tuy là cộng đồng thiểu số song tính cố kết của họ lại rất mạnh mẽ. Có thể nói, văn hoá tâm linh và ý thức cộng đồng là một trong những yếu tố cơ bản tạo nên sự cố kết của tộc người, giúp dân tộc này không bị “hoà đồng” trong bối cảnh toàn cầu hoá. Vậy văn hoá tâm linh truyền thống của người H'mông ở Việt Nam như thế nào? Có sự biến đổi qua thời gian và những biến cố lịch sử hay không? Đó là nội dung chính của cuốn sách *Văn hoá tâm linh của người H'mông ở Việt Nam: Truyền thống và hiện tại* của tác giả V-ong Duy Quang.

Cuốn sách được tổng hợp từ những nghiên cứu của tác giả ngay từ khi còn là sinh viên chuyên ngành Dân tộc học cùng nhiều năm tháng miệt mài điền dã tại nhiều vùng người H'mông ở các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam; tại Chiềng Mai- Thái Lan và những s- u tâm, trao đổi học thuật trong nhiều Hội nghị khoa học về người H'mông. Ngoài phần mở đầu, kết luận và phụ lục, sách gồm 3 chương:

Chương 1: Đôi nét về người H'mông ở Việt Nam

Trong chương này tác giả trình bày về lịch sử di cư, địa vực cư trú, tộc danh và các hoạt động kinh tế, quan hệ xã hội... của người H'mông. Đây là những vấn đề thường rất quen thuộc với nhiều tác phẩm về người H'mông trước đây như với

sự kết hợp nhuần nhuyễn tài liệu của các nhà dân tộc học đi trước với tài liệu của bản thân, cộng với nhận xét tinh tế, tác giả đã phác họa nên một bức tranh khái quát như cũng rất cụ thể về diện mạo xã hội truyền thống của người H'mông, từ gia đình đến tổ chức dòng họ và làng bản; trong đó, vai trò của dòng họ có một vị trí quan trọng. Thông qua sự phân tích các sự kiện cuộc sống xã hội của người H'mông, tác giả đã nhận định: “Dòng họ là một trong những yếu tố quan trọng cấu thành xã hội làng và xã hội vùng ở người H'mông, bởi mối quan hệ xã hội của làng, của vùng thực chất là mối quan hệ của các thành viên cùng dòng họ và giữa các dòng họ trên cùng địa vực cư trú... Mặt khác, văn hoá ứng xử của người H'mông cũng tồn tại chủ yếu dựa trên phong tục tập quán của dòng họ, nổi bật là những luật tục liên quan đến trật tự xã hội, đến vấn đề khai thác và sử hữu đất đai canh tác, những luật tục quy định quyền lợi và nghĩa vụ của các thành viên trong cộng đồng...”. Những nhận xét này làm cơ sở cho sự phân tích về văn hoá và những biến đổi văn hoá của người H'mông được trình bày ở các chương tiếp theo.

Chương 2: Văn hoá tâm linh truyền thống của người H'mông ở Việt Nam

Sự mô tả chi tiết, kỹ lưỡng của tác giả về các loại hình văn hoá tâm linh cơ bản bao gồm nghi lễ thờ cúng tổ tiên, các lễ nghi liên quan đến dòng họ, saman giáo và hiện tượng “x- ng vua”, giúp người đọc hiểu về những đặc trưng văn hoá, tín ngưỡng truyền thống của người H'mông. Trong những hoạt động tâm linh ấy, thờ cúng tổ

* **V-ong Duy Quang.** *Văn hoá tâm linh của người H'mông ở Việt Nam: Truyền thống và hiện tại.* Nhà xuất bản Văn hoá- Thông tin và Viện Văn hoá, Hà Nội 2005, 308 tr., khổ 14,5x20,5 cm.

tiên giữ một vị trí cơ bản. Những lễ nghi h-ớng về tổ tiên không chỉ thể hiện lòng biết ơn, sự tôn kính với những ng-ời đã khuất mà thực sự là hành động tỏ rõ ý thức h-ớng về cội nguồn, bảo vệ văn hoá dân tộc. Bên cạnh đó, những yếu tố tín ng-ỡng liên quan đến dòng họ đóng vai trò vô cùng quan trọng, tạo nên sự cố kết cộng đồng và bản sắc văn hoá tinh thần ở tộc ng-ời này.

Ch_ơng 3: Những biến đổi trong văn hoá tâm linh của ng-ời Hmông ở Việt Nam

Có thể nói, những yếu tố văn hóa tâm linh truyền thống đã tạo nên bản sắc văn hóa của ng-ời Hmông. Tuy nhiên, bản sắc văn hoá tâm linh của ng-ời Hmông đang đứng tr-ớc những thách thức do nhịp điệu phát triển của cuộc sống, những tác động mạnh mẽ của xu thế hội nhập và phát triển và những vấn đề về sắc tộc- tôn giáo. Mối quan hệ giữa văn hoá và phát triển đang đặt ra nhiều thách thức cho dân tộc này. Làm sao có thể vừa phát triển vừa bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá tâm linh của ng-ời Hmông, đó là điều mà tác giả trăn trở. Quan điểm của tác giả là văn hoá của ng-ời Hmông chứa đựng cả những yếu tố tích cực và không tích cực theo góc nhìn

từ mối quan hệ giữa văn hoá và phát triển. Sự biến đổi văn hoá là tất yếu. Điều quan trọng là chính ng-ời Hmông phải nhận thức đ-ợc và quyết định sự thay đổi hay giữ gìn những yếu tố nào của văn hoá truyền thống. Từ đó có thể phát triển, bảo tồn và phát huy văn hoá truyền thống. Với cái nhìn bao quát, sự biến động trong văn hoá tâm linh của ng-ời Hmông ở Việt Nam luôn đ-ợc tác giả phân tích gắn liền với những biến đổi về văn hoá tâm linh của tộc ng-ời này ở khu vực.

Sự say mê, sáng tạo, có trách nhiệm trong nghiên cứu về văn hoá của dân tộc mình đã giúp V-ơng Duy Quang có nhiều thành công trong nghiên cứu về văn hoá của ng-ời Hmông. Với những t- liệu phong phú, tác giả đã giúp ng-ời đọc hiểu biết thêm về biến đổi và những vấn đề đang đặt ra trong văn hoá tâm linh của ng-ời Hmông. Đây là đóng góp quan trọng của tác giả đối với việc nghiên cứu một vấn đề tôn giáo- dân tộc phức tạp trong điều kiện hiện nay.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

